

Reflexions per endegar un cartipàs de didàctica de la filosofia

La didàctica de la filosofia a BUP i COU planteja les mateixes dificultats que a nivell universitari, i això és perquè ensenyar filosofia no significa transmetre coneixements específicament filosòfics, sinó, com deia Kant, ensenyar a *filosofar*.

Es podria dir que aquesta afirmació és aplicable a qualsevol activitat didàctica, ja que el propòsit de qui ensenya no és el de convertir a qui aprèn en una mena d'aparell de reproducció, sinó en un constructor, un creador (*hacedor*, diu J. L. Borges) de nous coneixements, noves perspectives, noves actituds. En el cas de la filosofia, però, resulta clar que la humanitat no posseeix un cos sistemàtic de coneixements sobre un camp d'objectes determinat al qual poguem denominar filosofia. D'altra banda, l'activitat filosòfica no està destinada a trobar coneixements, sinó més aviat a construir un marc en què els problemes de la comprensió del *món* i de la *humanitat* trobin una articulació i comprensió que harmonitzi amb aquesta acció continuada que anomenem *vida*.

No transmetre coneixements específics no vol dir, de cap manera, no transmetre cap mena de continguts i, molt menys encara, no exercir cap activitat destinada a provocar l'aprenentatge de res. Es tracta, però, de provocar interès per a la comprensió de les coses i alhora proporcionar instruments per dur a terme una *concepció del món*, en el sentit que dóna a aquesta expressió M. Sacristán. La filosofia no és un saber sistemàtic, cosa que no vol dir que no sigui un tipus de saber, i, com tot saber, necessita un mètode tan heurístic com expositiu.

Així doncs, per ensenyar filosofia, cal dissenyar un procediment per mitjà del qual es faci passar l'alumnat a una actitud d'entusiasme pel pensament rigorós i per la capacitat de fruit d'ell, mitjançant una informació adequada i unes tècniques de treball dirigides a la realització de la crítica, la qual constitueix el nucli de l'activitat filosòfica.

Intentem exposar alguns criteris sobre els continguts de la matèria i la seva organització.

Normalment, en altres matèries d'estudi, hi ha un conjunt de coneixements especialitzats i imprescindibles per començar el treball. No és aquest el cas de la filosofia; essent aquesta tan àmplia i poc definida, la confecció d'un programa és un tema delicat. Hem de partir de la idea que la filosofia només pot ser una introducció a filosofar, com diu García-Bacca, una invitació a filosofar. Aquí sovint es presenten dues opcions: a) la introducció històrica, i b) la introducció temàtica. Ambdues ofereixen diverses varietats. De la primera: autors, grans escoles, moviments, una època, un problema ... La segona pot ser també molt variada: les diverses disciplines filosòfiques, les ciències humanes, la lògica, la filosofia de

la ciència ... A vegades es discuteix per on començar. En principi hom podria pensar que a l'activitat filosòfica, s'hi arriba des de qualsevol lloc i que, per tant, la qüestió de quin sigui el programa no té cap importància. De tota manera hi ha terrenys més adequats que d'altres per a la creació d'estructures cognitives, com pel fet que el professor/a tingui una millor preparació en determinat camp. En resum: enfocar la didàctica de la filosofia com podria fer-ho un manual no permet introduir ningú a la filosofia (el manual potser pot utilitzar-se com a esquema o recordatori). La consideració manualística de les qüestions no possibilita el fet de filosofar, perquè especialment filosofar no és el mateix que adquirir un saber substantiu.

Em sembla que aprendre a filosofar ha d'incloure, d'una banda, una informació científica mitjana suficient (no es pot filosofar en el buit); d'altra banda, una assumptió de la cultura del moment que ens possibiliti de captar tota mena de fenòmens i esdeveniments coetanis i, finalment, que proporcioni la capacitat de síntesi suficient per fer generalitzacions que, sota l'estructuració de formes necessàriament abstractes, permetin la globalització de tots els sabers (no únicament teòrics) i la seva harmonització.

Per tal d'aconseguir aquesta fita, s'haurien de practicar hàbits de treball destinats a l'assimilació crítica de la informació rebuda, és a dir, l'assimilació activa.

Del discurs transmès per via oral o escrita, és a dir, del diàleg fecund entre qui aprèn i qui ensenya. Volem dir amb això, convertir en pensament propi aquells suggeriments que arribin de qualsevol lloc. És per això que la metodologia basada en la lectura activa (en el comentari) dels textos ens sembla una de les pràctiques més aconsellables.

La manera d'ensenyar filosofia, a grans trets, es podria reduir a una sèrie de màximes prohibitives i a una recomanació positiva. Vegem les negatives:

-No poseu en pràctica receptes per ensenyar, per molt experimentades que siguin, sinó actueu en cada cas segons les característiques del tema o el grau de coneixement del discent.

-No tingueu una pràctica rutinària, sinó oberta a innovacions i plantejaments.

-No ofereu solucions, sinó indiqueu problemes, limitacions, dubtes.

-No vulgueu repetir raonaments, sinó recrear-ne en consonància amb els interessos de cadascú.

I ara, la recomanació: necessitat d'estudi (*otium, no negotium*), estudi que proporciona a l'alumnat un cabal de coneixements (no purament informacions) que actuen com a *preparació remota*. Aquest terme significa per a nosaltres aquella preparació que pot ser el fonament i la saba del que podríem anomenar la *preparació pròxima* que consisteix en l'esquematzació puntual i limitada d'un tema, per tal de convertir-la en lliçió.

El consell de Redacció